

MARKING SCHEME
TELUGU TELANGANA (SUBJECT CODE - 189)
(PAPER CODE: 50) (P500189)
CLASS XII (2025-26)

General Instructions:

- (i) This question paper is divided into **5** Sections.
- (ii) It has a total of **14** questions.
- (iii) Section-A has 3 questions from 1 to 3 **(15 Marks)**
- (iv) Section-B has 2 questions from 4 to 5 **(10 Marks)**
- (v) Section-C has 6 questions from 6 to 11 **(33 Marks)**
- (vi) Section-D has 1 question from 12 to 12. **(10 Marks)**
- (vii) Section-E has 2 questions from 13 to 14. **(12 Marks)**

సాధారణ సూచనలు:

- (i) ఈ ప్రశ్నపత్రంలో **5** విభాగాలున్నాయి.
- (ii) ఈ ప్రశ్నపత్రంలో మొత్తం **14** ప్రశ్నలున్నాయి.
- (iii) విభాగం - A లో 1 నుండి 3 వరకు మొత్తం 3 ప్రశ్నలున్నాయి. **(15 Marks)**
- (iv) విభాగం - B లో 4 నుండి 5 వరకు మొత్తం 2 ప్రశ్నలున్నాయి. **(10 Marks)**
- (v) విభాగం - C లో 6 నుండి 11 వరకు మొత్తం 6 ప్రశ్నలున్నాయి. **(33 Marks)**
- (vi) విభాగం - D లో 12 నుండి 12 వరకు మొత్తం 1 ప్రశ్న వుంది. **(10 Marks)**
- (vii) విభాగం - E లో 13 నుండి 14 వరకు మొత్తం 2 ప్రశ్నలున్నాయి. **(12 Marks)**
- (viii) విభాగం సి రెండు పద్యాలలో ఒకదానికి అన్వయ క్రమంలో ప్రతి పదార్థము అన్ని పదాలకు సరైన అర్థాలు రాస్తేనే పూర్తి మార్కులు ఇవ్వాలి.
- (ix) అక్షర దోషాలు, భావ దోషాలు, వాక్య నిర్మాణం వంటివి దృష్టిలో పెట్టుకుని మూల్యాంకనం చేయాలి.
- (x) వ్యాసరూప సమాధాన ప్రశ్నలలో దోషాలకు మొత్తంగా ఒక మార్కు మించి తీయరాదు.

Q.No	EXPECTED OUTCOMES/VALUE POINTS	Marks
	Section - A (విభాగము - ఎ)	
1.	<p>కింది అపరిచిత గద్యాంశాన్ని చదివి, దాని దిగువనిచ్చిన ప్రశ్నలకు జవాబులు రాయండి.</p> <p>I. (B) వన భోజనాలు</p> <p>II. (A) చల్లి అన్నపు కావడులను</p> <p>III. (D) తల్లులు చేసినవి</p> <p>IV. (C) చిన్న చిన్న పండ్లు</p> <p>V. (B) నెమళ్ళు</p>	5 X 1 = 5
2.	<p>కింది పరిచిత పద్యాన్ని చదివి దిగువ ఇచ్చిన ప్రశ్నలకు జవాబులు రాయండి.</p> <p>I. (D) విశ్వవిద్యాలయం</p> <p>II. (C) తెలుపురంగు పావురం</p> <p>III. (D) కనపర్తి రామచంద్రాచార్యులు</p> <p>IV. (C) నైమిశారణ్యం</p> <p>V. (B) నైపుణ్యం</p>	5 X 1 = 5
3.	<p>ఈ క్రింది పరిచిత గద్యం చదివి, దాని దిగువ ఇవ్వబడిన ప్రశ్నలకు సరైన జవాబులు రాయండి.</p> <p>I. (C) జవాబులు చెప్పి తీరాలి</p> <p>II. (C) సృజనాత్మకత</p> <p>III. (C) శంకర్స్ అంతర్జాతీయ విద్యార్థుల</p> <p>IV. (B) పిల్లల ప్రపంచం</p> <p>V. (D) కుతూహలము</p>	5 X 1 = 5

	Section - B (విభాగము - బి)	
4.	<p>కింది అలంకారాలకు సంబంధించిన ప్రశ్నలలో ఐదు ప్రశ్నలకు జవాబులు గుర్తించి రాయండి.</p> <p>I. (C) ఉపమాలంకారం</p> <p>II. సరియైన సమాధానం లేనందు వలన ఏ సమాధానం రాసిన మార్కు ఇవ్వగలరు.</p> <p>III. (C) ఉపమేయానికి ఉపమానానికి సంబంధాన్ని చెప్పేది</p> <p>IV. (C) యథాసంఖ్యాలంకారం</p> <p>V. (A) శ్లేషాలంకారం</p> <p>VI. (D) అతిశయోక్తి అలంకారం</p> <p>VII. (B) అర్ధాంతరన్యాసాలంకారం</p>	5 X 1 = 5
5.	<p>క్రింది ఛందస్సుకు సంబంధించిన ప్రశ్నలలో ఐదు ప్రశ్నలకు సమాధానాలు రాయండి.</p> <p>I. (C) వడి</p> <p>II. (B) UUUU </p> <p>III. (A) శార్దూలం</p> <p>IV. (A) స-భ-ర-న-మ-య-వ</p> <p>V. (C) సీసం</p> <p>VI. (D) III</p> <p>VII. (D) ఆటవెలది</p>	5 X 1 = 5
	Section - C (విభాగము - సి)	
6.	<p>క్రింద ఇవ్వబడిన రెండు పద్యాలలో ఒకదానికి అన్వయ క్రమంలో ప్రతిపదార్థం రాయండి.</p> <p>(a) ప్రతిపదార్థం:</p> <p>భరతకులంబు = (మీ) భరతవంశము</p>	1 X 6 = 6

ధర్మమును	=	ధర్మమునూ
పాడియున్	=	న్యాయమునూ
సత్యమున్	=	సత్యమునూ
పొత్తున్	=	స్నేహమునూ
పెంపునున్	=	గౌరవమునూ
కరుణయున్	=	దయా గుణమునూ
కల్గియుండున్ (కల్గి + ఉండున్)	=	కలదని
అనగాన్	=	అనేటట్లు
నుతిగన్నది (నుతిన్ + కన్నది)	=	పొగడ్తను, పొందింది
అందున్	=	ఆ కురువంశము వారిలో
నీవున్	=	నీవునూ
నీ యనుఁగు, దమ్ముడున్	=	నీ ప్రియమైన, తమ్ముడునూ
సద్గుణోత్తరులరు(సత్ + గుణ + ఉత్తరులరు)=	=	మంచి గుణాలు కలవారిలో శ్రేష్ఠులు
నీ తనయుల్	=	నీ కుమారులు
యశః	=	కీర్తి యొక్క
ధురంధర	=	భారాన్ని వహింపగల
శుభశీలురు	=	మంచి నడవడి కలవారు
ఈ, సుచరిత, క్రమము	=	ఈ, సత్ప్రవర్తన, పరంపరను
ఇప్పుడు	=	ఇప్పుడు
తప్ప నేటికిన్ (తప్పన్ + ఏటికిన్)	=	తప్పిపోడం ఎందుకు?
లేదా (OR)		
(b) ప్రతిపదార్థం:		
భూవరా	=	ఓ భగీరథ మహారాజా!
గగనధునీ	=	ఆకాశ నదియైన గంగానది
నిపాతమున్	=	క్రిందికి వచ్చి పడుటను
జగత్ప్రభుడైన (జగత్ + ప్రభుడు + ఐన)	=	లోకాలన్నింటికీ ప్రభువైన
త్రిలోచనుండు	=	ముక్కంటియూ (శివుడు)నూ

	<p>సర్వగుడు = అన్నింటనూ వ్యాపించి యున్న వాడగు (పరమేశ్వరుడు)</p> <p>సహింపఁజాలున్ (సహింపన్ + చాలున్) = సహింపగలుగుతాడు</p> <p>అనపద్య = స్వచ్ఛమైన (దోషము లేని)</p> <p>తపో మహిమన్ (తపః + మహిమన్) = గొప్ప తపస్సుచే</p> <p>అతనిన్ = ఆ ఈశ్వరుని</p> <p>ప్రసన్నున్ = సంతోషించు వానిగా</p> <p>చేయగఁదగున్ (చేయగన్ + తగున్) = చేయుట న్యాయము</p> <p>కరుణన్ = దయతో</p> <p>అతడు = ఆ శివుడు</p> <p>మేలని (మేలు + అని) = మంచిది అని</p> <p>పల్కినన్ = మాట్లాడితే</p> <p>సురాపగ (సుర + ఆపగ) = దేవతల నది గంగ</p> <p>తత్ = ఆ శివుని యొక్క</p> <p>ఉదగ్ర = ఎత్తైన (గొప్పదైన)</p> <p>మస్తకము పైన్ = శిరస్సు పై</p> <p>తతక్షణము (తత్ + క్షణము) = వెంటనే</p> <p>అందు = ఆ శిరస్సు పైననే</p> <p>పడున్ = పడుతుంది (గంగ పడుతుంది)</p>	
7.	<p>క్రింద ఇచ్చిన ప్రశ్నలలో ఒకదానికి వంద పదాలలో జవాబులు రాయండి.</p> <p>NOTE: ఒకే పాఠ్యాంశం నుండి రెండు ప్రశ్నలు ఇవ్వడం జరిగింది కావున విద్యార్థులు ఏ పద్యభాగ పాఠ్యాంశం నుండి సమాధానం రాసిన మార్కులు ఇవ్వగలరు.</p> <p>I. కోకిలను పట్టించుకోని పట్టణ సమాజం: కోకిల పట్టణాల్లో ఏ విద్యుత్ స్తంభము మీదనో, కూర్చోవాలి. ఏ ఏడంతస్తుల మేడ మీదనో దాక్కోవాలి. కోకిల పట్టణాల్లో పాటపాడినా, కోటిమందిలో ఎవడికో ఒకడికి తప్పు, దాని పాటను వినే తీరిక అక్కడ ఎవరికీ ఉండదు. పట్టణాల్లో ఎవరి తొందరవాడిది. ఎవరి పనులు వారివి.</p>	1 X 5 = 5

పట్టణాల్లో కోకిల పాటలు విని, ఎవరూ 'నూటపదార్లు' దానికి బహుమానంగా ఇవ్వరు. కోకిల నోరు మూసుకొని కూర్చుంటే, ఎవరూ దాన్ని గుర్తించరు. నల్లని కోకిలను, కవులు ఆవాహనం చేసికోవడం తప్ప, ఏ దేవుళ్ళూ కోకిలను తమ వాహనంగా చేసికోరు. సమాజంలో నల్లని వాళ్ళ బ్రతుకు, ఎప్పుడూ అంతే. నల్లని వారిని సమాజంలో ఎవరూ ఆదరించరు.

రాగాల దొరసాని: కోకిల ఎవరినుండీ సన్మానాలను కోరదు. కోకిలకు పైరవీలు తెలియవు. కేవలమూ దైవం తనకు ఇచ్చిన కళను, కోకిల తన గళము విప్పి ప్రదర్శిస్తుంది. కోకిల మామిడి చిగుళ్ళు తిని, ఎంతో మధురంగా కూస్తుంది. అదే మన సమాజంలోని మనుష్యులు, మామిడిపళ్ళు తిన్నా, కఱకు కూతలే కూస్తున్నారు. తినే ఆహారంలో ఏమీ ఉండదు. వారికి ఉన్న సంస్కారంలోనే ఉంటుంది. కోకిలకు ఇల్లూ, వాకిలి, బరువు బాధ్యతలూ లేవు. అది బస్సు కోసం మనవలె ఎదురుచూడనక్కరలేదు. కోకిల ఆకులూ, అలములూ మేసి, హాయిగా ఆడుతూ, పాడుతూ, ఆకాశంలో విహారం చేసే రాగాల దొరసాని, మత విద్వేషాలు రక్తం చిందే చోట, కోకిల సరిగమల రాగ రక్తిమలను ఆరబోస్తుంది. కోకిల స్వేచ్ఛతో కూడిన సమతా విహంగము. కోకిల తీయని వాక్కుల్ని భరించలేక, కాకులు కోకిలలను తరిమికొడతాయి. మంచి మాటలు ఎవరికి రుచించవు గదా! కోకిల, పెంచి పోషించిన వాళ్ళ చేతనే, దూరంగా తరుమబడే అభాగ్యురాలు.

పాలపిట్ట: పెద్ద కోకిలకు, చిన్న కోకిలపై ద్వేషం, పెద్ద కోకిల, చిన్న కోకిలతో పోటీ పడి కూస్తుంది. ప్రతిభకు వర్ణ, వర్ణభేదం లేనట్లే, ఈర్ష్యాద్వేషాలకు వయస్సుతో సంబంధం లేదు. కోకిల ఎంత పాడినా, దాని పాటనూ ఏ విద్యాలయం గుర్తించదు. గుర్తింపబడడానికి కోకిల, జాతీయ పక్షి కాదు. తెల్లని పావువరమూ కాదు. పాలపిట్ట కాదు.

పల్లెల్లో మాత్రము కోకిలను ఆ సమాజము, గుర్తించి ఆదరిస్తుంది. పల్లెలలో పచ్చనిచెట్టు కోకిలకు కట్టని వేదిక. అచటి పైరగాలి పెట్టని మైకు. కల్లాకపటం లేని పల్లే ప్రజలు, కోకిలను గుర్తించే శ్రోతలు. పల్లెల్లో ప్రతి చెట్టు కొమ్మ, కోకిల కళా కౌశలంతో పులకించిపోతుంది. ప్రతి చెట్టు, కోకిల కమ్మని రాగంతో, సంగీత నిలయం అవుతుంది. ప్రతిగుండె, ప్రతి ఇల్లు, కోకిల మధురగీతాలతో, నిండిపోతుంది.

II. కోకిల స్వభావము: కోకిల తన పాటతో భగవద్గీతలా ఉల్లాసాన్ని కల్గిస్తుంది. జాతీయగీతంలా ఉత్తేజాన్ని అందిస్తుంది. కోకిల తన పాటతో, శ్రోతల గుండెలు తోడేస్తుంది.

కోకిల గానం: కోకిల పాటను వినే తీరిక, నగరాల్లో ఎవరికీ ఉండదు, అయినా కోకిల, ఎవరో 'వన్స్ మోర్' అన్నట్లు పాడిందే పాడుతుంది. కోకిల 'కుహూ కుహూ' అని కూసినప్పుడల్లా, ఓ మినీ కవిత రాలిపడినట్లు అనిపిస్తుంది. కోకిల కంఠమే, ఒక మధుర కవితల క్యాసెట్లా కనిపిస్తుంది. కోకిల కొత్త బిచ్చగాడు పొద్దు ఎరుగడన్న విధంగా, ఎందుకో కూస్తూనే ఉంటుంది. కోకిలకు తనను ఎవరో సన్మానించాలన్న ఆశలేదు. ఆకాశంలోని పై 'రవి' మార్గం తప్ప, 'పైరవి' మార్గం కోకిలకు తెలియదు. దైవము తనకు ఇచ్చిన కళను, అది గొంతు విప్పి ప్రదర్శిస్తూ ఉంటుంది.

మామిడి చిగురు: కోకిల కేవలమూ మామిడి చిగురులు తిని, ఎంతో మధురంగా కూస్తుంది. నిజానికి తినే ఆహారంలో ఏమీలేదు. దానికి ఉన్న సంస్కారంలోనే ఉంది. కోకిల, ఆకులలములు మేసుకుంటూ, హాయిగా ఆడుకుంటూ, పాడుకుంటూ ఆకాశంలో విహరించే 'రాగాల' దొరసాని, కోకిల మత విద్వేషాల రక్తం చిందే చోట, సరిగమల రాగరక్తిమలను ఆరబోస్తుంది. కోకిల 'వర్ణ, వర్ణ' విభేదం లేని, స్వేచ్ఛాపూరిత సమతా విహంగము.

కోకిల' మధురవాక్కులను భరించలేక, కాకులు దాన్ని తరిమికొడతాయి. మంచి మాటలు ఎవరికీ రుచించవు గదా! కోకిల తనను పెంచి పోషించే వాళ్ళ చేతనే, దూరంగా తరుమబడే దురదృష్టవంతురాలు. కోకిల ప్రక్కనున్న కోకిలతో పోటీపడి కూస్తుంది. కోకిల ఎంత పాడినా, నగరాలలో ఎవరూ కోకిల పాటనూ, దాని శ్రమనూ గుర్తించరు. ఏ విశ్వవిద్యాయలమూ దాని పాటను గుర్తించదు. కోకిల, పాలపిట్టా, తెల్లని పావురమూ లాగ గుర్తింపబడిన పక్షి కాదు.

పల్లెలు - కోకిల: పల్లెలలో పచ్చని చెట్లే, కోకిల పాట ప్రదర్శనకు కట్టని వేదికలు. అచ్చటి పైరగాలే, దానికి పెట్టని మైకు. పల్లె ప్రజలకే కోకిల పాటను గుర్తించే శ్రోతలు. అక్కడ ప్రతి చెట్టు, కోకిల కమ్మని రాగంతో, సంగీత నిలయం అవుతుంది. ప్రతి చెట్టూ కొమ్మూ కోకిల గానకళా నైపుణ్యంతో పులకించిపోతుంది. పల్లెల్లో ప్రతి గుండె, ప్రతి ఇల్లూ, కోయిల మధురగీతాలతో నిండిపోతుంది

8.	<p>క్రింద ఇచ్చిన ప్రశ్నలలో మూడింటికి ఒకే వాక్యంలో సమాధానాలు రాయండి.</p> <p>I. తిక్కన మనుమసిద్ధి ఆస్థాన కవి.</p> <p>II. సగరుల భస్మం పాతాళలోకంలో ఉంది.</p> <p>III. కోకిల జాతీయగీతంలా ఉత్తేజాన్నిస్తుంది.</p> <p>IV. తిక్కన నిర్వచనోత్తర రామాయణం, కృష్ణశతకం, విజయసేనం, కవి వాగ్గుంధం మొ రచనలు చేశారు.</p> <p>V. భగీరథుడు గోకర్ణములో తపస్సు చేశాడు.</p> <p>VI. కోకలకు వేదిక 'పచ్చని చెట్టు'.</p>	3 X 1 = 3
9.	<p>క్రింద ఇచ్చిన ప్రశ్నలలో రెండింటికి వంద పదాలలో సమాధానాలు రాయండి.</p> <p>(II). మగధ దేశంలో ఒక అడవిలో చాలా రోజులుగా జింక కాకి స్నేహంగా ఉండేవి. ఆ జింక బాగా బలిసి అడవిలో తిరిగేది. ఒక నక్క ఆ జింక మాంసాన్ని ఎలాగైనా తినాలని అనుకొని జింకకు మాయమాటలు చెప్పి దాన్ని నమ్మించింది. జింకతో స్నేహం చేయాలని కోరికతో వచ్చానని నక్క చెప్పింది. జింక నక్క మాటలు నమ్మి నక్కను వెంటబెట్టుకుని తాను నివసించే చోటుకు వచ్చింది.</p> <p>కాకి నక్కను చూసి అతడు ఎవరని జింకను అడిగింది. నక్క తనతో స్నేహాన్ని కోరి వచ్చిందని జింక కాకికి చెప్పింది కొత్తగా వచ్చిన వారిని నమ్మరాదని కాకి జింకను హెచ్చరించింది. కొత్తగా వచ్చిన పిల్లిని నమ్మి చనిపోయిన గద్దని గూర్చి కాకి చెప్పింది. నక్క కాకిపై కోపుడింది. మొదటిరోజు జింకకు కాకి కూడా కొత్తయే కదా అని నిలదీసింది. నక్క మాయ మాటలు విని కాకి సరే అన్నది. ఆ విధంగా కాకి నక్క జింక స్నేహంగా ఉండసాగాయి. కొన్నాళ్లు గడిచాయి. తర్వాత ఒకరోజు నక్క జింకతో తాను మంచి పైరు గల పొలాన్ని చూశానని చెప్పి తనతో జింకను రమ్మని జింకకు ఆ పైరు చూపించింది. జింక రోజు ఆ పొలంలో పైరును తినటం ప్రారంభించింది.</p> <p>ఒకరోజు ఆ పొలం యజమాని ఆ జింకను చూసి జింకను ప్రాణాలతో విడిచిపెట్టకూడదని నిర్ణయం తీసుకొని రహస్యంగా పొలంలో వలను ఉంచాడు.</p>	2 X 5 = 10

మరునాడు జింక వచ్చి పొలంలో దిగి వలలో చిక్కుకుంది. అప్పుడు తను కష్టం నుండి బయటపడాలంటే నక్క మిత్రుడు వస్తే వలను కొరికి రక్షిస్తాడు అని మనసులో అనుకుంది. ఇంతలో అక్కడికి నక్క వచ్చింది. లోలోపల సంతోషించింది. పొలం యజమాని వచ్చి జింకను చంపుతాడని. దాని మాంసాన్ని తాను తినవచ్చునని అనుకున్నది.

ఇంతలో నక్క జింక దగ్గరకు వచ్చింది తనను రక్షించమని కోరింది. నక్క వల దగ్గరకు వచ్చి, వల నులి నరాలతో చేయబడిందని ఆదివారము నాడు తాను నరాలను ముట్టుకోనని చెప్పింది. జింక సాయంత్రం వరకు గమ్యస్థానానికి రాలేదని గ్రహించి కాకి జింక దగ్గరకు వెళ్ళింది. నక్క మోసాన్ని గ్రహించింది.

కాకి జింకకు ఒక ఉపాయం చెప్పింది. ఊపిరి బిగబట్టి పొట్టను ఉబ్బించి జింకను పడుకోమని చెప్పింది. కాకి జింక కన్నును పొదుస్తున్నట్లు నటించింది. ఇంతలో అక్కడికి యజమాని వచ్చాడు. జింక చనిపోయిందని భావించాడు. అక్కడి నుండి వలను ఊదదీశాడు.

జింక యజమానిని మోసం చేసిందని యజమాని తన చేతి కర్రను జింక మీదికి విసిరాడు. పక్కన దాగి ఉన్న నక్కకు ఆ కర్ర తగిలి నక్క చచ్చింది జింక తప్పించుకుంది.

నీతి: పరులకు హాని చేయ గోరు వారు తామే చెడిపోతారు.

(II). తెలంగాణ ప్రాంతంలో అప్పటి ప్రభుత్వ విధానాల వల్ల తెలుగు దీపాలు దేదీప్యమానంగా అక్కడ ప్రకాశించలేదు. హైదరాబాదును పాలించిన అసఫ్ జాహీ వంశీయులు ప్రజల భాషా సంస్కృతులను ఆదరించలేదు. మాతృభాషల ద్వారా విద్యా విధానం హైదరాబాద్ రాష్ట్రంలో పూర్తిగా లేకపోయింది.

మాతృభాషల వికాసానికి గొడ్డలిపెట్టు వంటి విధానాలను హైదరాబాదు ప్రభుత్వం అమలు చేసేది. తెలుగు చదువుకోవడానికి అక్కడ అవకాశాలు లేనే లేకుండినవి. ఒక గ్రంథాలయాన్ని పెట్టుకోవడం కూడా కష్టంగా ఉండేది.

సాహిత్య సభలు గ్రంథాలయాల వల్ల ప్రజల్లో స్వతంత్ర భావాలు వ్యాప్తి చెంది రాజకీయంగా తమ ఉనికికి భంగం కలిగించవచ్చని అప్పటి నిజాం ప్రభుత్వం అభిప్రాయపడింది. ఆంధ్ర అనే పదముతో ఉద్యమాలు జరిగితే తెలంగాణ ఆంధ్రాలో

కలిసిపోతుంది ఏమో అని నాటి ప్రభుత్వం భావించింది. అందువల్ల అక్కడ సారస్వత కృషి కూడా రాజకీయ కృషి వలనే రహస్యంగా జరగవలసిన అవసరం ఏర్పడింది.

ఉర్దూ భాష ప్రాథమిక దశ నుంచి విశ్వవిద్యాలయ దశ వరకు బోధనా భాష కావటం వల్ల తెలుగు భాష యొక్క అభివృద్ధికి గొప్ప సంకట పరిస్థితి కలిగింది. ఆ రోజుల్లో హైదరాబాద్ రాష్ట్రం ఒక ప్రత్యేక ద్వీపకల్పంగా తయారై అక్కడి ప్రజలను ఇతర ప్రపంచం నుండి వేరు చేసింది. అందువల్ల స్వాతంత్ర్యం వచ్చేవరకు అక్షరాస్యులయిన ప్రజల సంఖ్య అక్కడ చాలా తక్కువగా ఉండేది. సంస్కృతం తెలుగు పండితులకు తిండి, బట్ట కూడా లేక వారు తెలంగాణలో కృశించిపోయారు.

ఈ విధంగా తెలుగు భాషా వికాసానికి తెలంగాణ ప్రాంతంలో గ్రహణం పట్టింది అని స్పష్టంగా చెప్పవచ్చు.

(III). తెలంగాణాలోని పరిస్థితులను గమనించి, ఈ ప్రాంతములో సాహిత్య వికాసానికి కృషి చేయవలెనని కొమరాజు వేంకట లక్ష్మణరావుగారు సంకల్పించారు. లక్ష్మణరావు, గొప్పమేధావి. ఈయన నిష్కళంక దేశభక్తుడు.

ఆ రోజుల్లో చాలామంది ఆంధ్రప్రాంతము వారికి, తెలంగాణను గూర్చి సరియైన అవగాహన ఉండేది కాదు. లక్ష్మణరావు మునగాల సంస్థానానికి దివానులు అయినందువలన, మునగాల సంస్థానాధీశులకు తెలంగాణా ప్రాంతముతో సంబంధాలు ఉన్నందువల్ల, ఆ ఇద్దరూ హైదరాబాదుకు ఎక్కువగా రాకపోకలు చేస్తూ ఉండేవారు. ఈ విధంగా 1901వ సంవత్సరమున "శ్రీకృష్ణదేవరాయాంధ్ర భాషా నిలయము" స్థాపించబడింది.

తరువాత 1904వ సంవత్సరంలో రాజరాజ నరేంద్ర భాషా నిలయము హనుమకొండలో స్థాపించబడింది. తరువాత మరికొన్ని ఏళ్ళకు వరంగల్లులో శబ్దానుశాసనాంధ్రభాషా నిలయం స్థాపించబడింది.

లక్ష్మణరావు గారి విజ్ఞాన చంద్రిక గ్రంథమండలి కూడా, 1900వ సంవత్సరంలో హైదరాబాదులో స్థాపించబడింది. లక్ష్మణరావుగారు, రావిచెట్టు రంగా రావుగారు, మునగాల రాజాగారి తోడ్పాటుతో, తెలంగాణా ప్రాంతములో సాహిత్య వికాసానికి, సాంస్కృతిక చైతన్యానికీ గట్టి పునాదులను నిర్మించారు. తరువాత తెలంగాణాలో అనేక గ్రంథాలయాలు స్థాపించబడి, సాహిత్య సభలు జరిగి కవి పండితులను మేల్కొల్పి తెలుగు భాషాభ్యుదయానికి మంచి కృషి చేయడం జరిగింది.

ఈ తెలుగు భాషాభ్యుదయ కృషికి లక్షణరావుగారి అడుగుజాడలలో, వారి ప్రోత్సాహంతో, మాడపాటి హనుమంతరావుగారు, సురవరం ప్రతాప రెడ్డిగారు, ఆదిరాజు వీరభద్రరావు గారు నాయకత్వం వహించారు.

లక్షణరావు గారి ఆశయాలు: వీరికి చరిత్ర పరిశోధన, భాషా పరిశోధన, విజ్ఞాన వాఙ్మయాభివృద్ధి, వచన వాఙ్మయ ప్రగతి అనేవి, లక్షణరావు గారి ఆశయాలు. వీరు తమ ఆశయములకు అనుగుణంగా తమ అనుయాయులను తీర్చిదిద్దారు. మాడపాటి హనుమంతరావు గారిపైన లక్షణరావుగారి ప్రభావము స్పష్టముగా కనబడుతుంది. ఆదిరాజు వీరభద్రరావుగారు లక్షణరావుగారి శిక్షణలో పెరిగారు. ఇక సురవరం ప్రతాపరెడ్డిగారు లక్షణరావుగారిని తనకు మార్గదర్శకులుగా అభిమానించారు.

అందువల్ల పై ముగ్గురూ తెలంగాణా సాహిత్యాభివృద్ధికి లక్షణరావుగారి అడుగు జాడలలోనే కృషి చేశారు.

(IV). గంగానదీ తీరములో జువ్విచెట్టు తొట్టలో 'జరగ్ధవము' అనే గ్రుడ్డి ముసలి గద్ద ఉండేది. ఆ చెట్టు మీద ఉన్న పక్షులు, తాము తెచ్చుకున్న ఆహారములో కొంచెము ఆ గ్రద్దకు ఇచ్చేవి. ఆ విధంగా ఆ గద్ద అక్కడ జీవించేది.

ఒకనాడు 'దీర్ఘకర్ణము' అనే పిల్లి, ఆ చెట్టుపైన ఉన్న పక్షి పిల్లలను తినాలని, ఆ చెట్టు దగ్గరకు వచ్చింది. పిల్లి రావడం చూసి పక్షి పిల్లలు భయపడి కూయడం మొదలుపెట్టాయి. గద్ద ఆ చప్పుడును విని, ఎవరో వచ్చారని తలచి "ఎవరక్కడ?" అని హెచ్చరించింది.

పిల్లి ఆ గ్రద్దను చూచి, "చచ్చాను, దగ్గరకు వచ్చాను. ఇప్పుడు తప్పించుకోడానికి వీలు కాదు. జరిగేది జరుగుతుంది. కాబట్టి ఏదో రకంగా గద్దకు నాపై నమ్మకం కలిగేలా చేస్తాను" అనుకొంది.

పిల్లి గద్దకు నమస్కారం అని చెప్పింది. పిల్లిని నీవు ఎవరవు? అని గద్ద అడిగింది. అప్పుడు ఆ పిల్లి తాను 'దీర్ఘకర్ణము' అనే పిల్లిని చెప్పింది. గద్ద ఆ పిల్లిని దూరంగా పొమ్మంది. లేకపోతే చంపుతానని బెదిరించింది.

అప్పుడు పిల్లి తాను నిత్యమూ గంగా స్నానము చేస్తూ, మాంసము తినడం మాని చాంద్రాయణ వ్రతము చేస్తున్నానని చెప్పింది. ధర్మాత్ముడయిన ఆ గద్దను దర్శించాలని వచ్చానని చెప్పింది. అలా ఎన్నో మంచి మాటలు చెప్పి, గద్దను పిల్లి బాగా నమ్మించింది.

	<p>పిల్లి మాటలను గద్ద నమ్మింది. కొత్తగా వచ్చినందున పిల్లి గురించి తెలియక తాను అలా మాట్లాడానని అందుకు తప్పు పట్టవద్దని గద్ద పిల్లితో చెప్పింది. పిల్లి చెట్టుపైకి రావడానికి గద్ద అంగీకరించింది. ఈ విధంగా పిల్లి, ఆ గద్దతో స్నేహం చేసి, ఆ చెట్టు తొట్టలోనే ఉండసాగింది.</p> <p>తరువాత కొన్నాళ్ళకు పిల్లి ప్రతిరోజూ నిశ్శబ్దంగా చెట్టు పైకి ఎక్కి పక్షిపిల్లల గొంతులు కొరికి తెచ్చి, ఆ తొట్టలో పెట్టుకొని తినడం మొదలుపెట్టింది. ఆ పక్షులు తమ పిల్లలు కనిపించక అక్కడక్కడ వెదకసాగాయి. అది తెలిసిన పిల్లి తొట్టను విడిచి పారిపోయింది.</p> <p>పక్షులకు తమ పిల్లల ఎముకలు ఆ చెట్టు తొట్టలో కనబడ్డాయి. దానితో ఆ గద్దయే తమ పిల్లలను తిన్నదని ఆ గద్దను పక్షులు అన్నీ తమ గోళ్ళతో అక్కి చంపాయి.</p> <p>నీతి: కొత్తగా వచ్చిన వానిని నమ్మరాదు.</p>	
10.	<p>క్రింద ఇచ్చిన ప్రశ్నలలో మూడు ప్రశ్నలకు ఒకే వాక్యంలో సమాధానాలు రాయండి.</p> <p>I. దయాళువులు కరస్థమైనది 'స్వర్గము'.</p> <p>II. రామానుజరావు రాసిన ఖండకావ్య సంపుటి పేరు 'పచ్చ తోరణం'.</p> <p>III. సుదర్శన మహారాజు 'పాటలీపుత్రము' అనే పట్టణాన్ని పరిపాలించాడు.</p> <p>IV. ఎ.పి.జె. అబ్దుల్ కలాం పూర్తి పేరు అవుల్ ఫకీర్ జైనులాబ్దీన్ అబ్దుల్ కలాం.</p> <p>V. మున్నీ ప్రేమ్ చంద్ కథలను మొదటిసారి తెలుగులోకి అనువదించింది మాడపాటి హనుమంతరావు.</p> <p>VI. సృజనాత్మకత 'నూతన ఆవిష్కరణలకు', సరికొత్త సంఘటనలకు దారితీస్తుంది.</p>	3 X 1 = 3
11.	<p>క్రింద ఇచ్చిన ప్రశ్నలలో ఒకదానికి నూట ఇరవై పదాలలో సమాధానం రాయండి.</p> <p>(I). రామకృష్ణయ్య ఎడింబరో యూనివర్సిటీ రిజిస్ట్రారు ఆఫీసుకు వెళ్ళి, పి.హెచ్.డిలో తనకు అడ్మిషను ఇమ్మని, వెనుక తాను వారికి పంపిన టెలిగ్రాము కాపీ వారికి చూపించాడు. ఆ తరువాత ఆ యూనివర్సిటీవారు, 'నీవు ఆలస్యంగా వచ్చావు. నీకు పి.హెచ్.డిలోకాని, B.Ed లో కాని దాఖలా దొరకదు' అని చెప్పారు. దానితో రామకృష్ణయ్య 'లీడ్స్' యూనివర్సిటీలో ప్రయత్నం చేద్దామని 'లీడ్స్' నగరానికి వెళ్ళాడు.</p>	1 X 6 = 6

	<p>రామకృష్ణయ్యకు ఒక పంజాబు విద్యార్థి తానుండే ఇంట్లో ఒక గదిని ఇప్పించాడు. అప్పటికి కేవలము 16 పౌండ్లు డబ్బు మాత్రమే రామకృష్ణయ్య వద్ద మిగిలింది.</p> <p>రామకృష్ణయ్య 'లీడ్స్' యూనివర్సిటీకి వెళ్ళి తనను M.Ed క్లాసులో అడ్మిషనుకు రమ్మన్నారనీ యుద్ధం వల్ల రావడం ఆలస్యం అయ్యిందనీ, తనకు అడ్మిషన్ ఇవ్వకపోతే, తన జీవితం చెడిపోతుందనీ దరఖాస్తు రాశాడు. అక్కడ సెక్రటరీ తమకు ఇండియా హౌసు ద్వారా దరఖాస్తు రావాలని అడ్డుపెట్టింది. రామకృష్ణయ్య తనది హైదరాబాదు అనీ, ఇండియా హౌసుకూ తమకూ సంబంధం లేదనీ చెప్పాడు. దానితో డీన్, ప్రొ॥ ప్రాంక్ స్మిత్ గారు ముందు చేర్చుకొని తరువాత ఇండియా హౌస్ కు తెలియపరుద్దామని చెప్పి M.Ed లో అడ్మిట్ చేశారు.</p> <p>రామకృష్ణయ్య రిజిస్ట్రారుకి ఫీజు కట్టడానికి వెళ్ళాడు. వారు 20 పౌండ్లు ఫీజు కట్టమన్నారు. రామకృష్ణయ్య ముందుగా 10 పౌండ్లు కడతాననీ, మిగిలినది తర్వాత కడతానన్నాడు. కాని రిజిస్ట్రార్ మొత్తం ఫీజు ఒక వారంలో కట్టమనీ అంతదాకా తరగతులకు రావచ్చనీ రాశాడు.</p> <p>రామకృష్ణయ్యకు ఓడ ప్రయాణంలో మిత్రుడైన 'సురేష్ చందర్' ఎడింబరో విశ్వవిద్యాలయంలో చదువుతున్నాడు. ఫీజు కట్టడానికి తనకు 10 పౌండ్లు సాయం చేయమని రామకృష్ణయ్య సురేష్ చందర్ కు లేఖ రాశాడు. రామకృష్ణయ్యకు మనస్సులో కంగారుగా ఉంది. ఇంతలో సురేష్ చందర్ 10 పౌండ్లు పోస్టులో ఆర్డరు పంపాడు. దానిని మార్చి రామకృష్ణయ్య మొత్తం 20 పౌండ్లు పీజు కట్టి డీన్ గారికి చూపించాడు.</p> <p>ఆ విధంగా రామకృష్ణయ్య విద్యాభ్యాసం ఇంగ్లండులో ప్రారంభం అయ్యింది.</p> <p>(II). రామకృష్ణయ్య గారిని కలిసి దిగంబరరావు లాతూర్కర్ టీచరు, మీ ఇంగ్లాండు ప్రయాణం ఏమయ్యిందని అడిగాడు. దరిద్రుడు ఇంగ్లాండు ఎలా వెడతాడనీ, దేవుడు తలచుకుంటే జరుగనిదేమీ ఉండదనీ రామకృష్ణయ్య చెప్పినాడు. డిప్యూటీ కలెక్టరు, పోలీసు సర్కిలు ఇన్స్పెక్టర్ రామకృష్ణయ్యకు స్నేహితులు. వారిని సాయం అడగమని, దిగంబరరావు టీచరు సలహా ఇచ్చాడు.</p> <p>రామకృష్ణయ్య 30-7-1944న తాను ఇంగ్లాండుకు చదువుకు వెడుతున్నానని, పడవ ఏర్పాటు చేయగలరా అనీ, బొంబాయి థామస్ కుక్ కంపెనీ వారికి లేఖ వ్రాశాడు. వారు సెప్టెంబరులో వారి ఓడలు వెడతాయనీ, ఒక బెర్త్ రిజర్వ్ చేశామనీ బ్రిటిష్ రెసిడెన్సీ నుండి పాస్ పోర్టు తీసికొమ్మనీ జవాబు ఇచ్చారు.</p>
--	---

	<p>రామకృష్ణయ్య ప్రభుత్వ శిక్షణా కళాశాల, హైదరాబాదు, ప్రిన్సిపల్ సజ్జాదుమీర్జాకు, తాను ఇంగ్లాండుకు పి.హెచ్.డి కానీ, M.Ed కానీ చదవడానికి సెప్టెంబరులో వెలదామనుకుంటున్నాననీ, దయతో బ్రిటన్ యూనివర్సిటీలో తనకు అడ్మిషన్ ఇప్పించమనీ, స్టడీ లీవు చదువుకోడానికి పర్మిషనూ, 6000/- అప్పు ఇప్పించమనీ వ్రాశాడు.</p> <p>దానికి జవాబుగా యుద్ధం పూర్తి అయ్యేవరకూ పాసేజి దొరకదనీ, ఏ కంపెనీని నమ్మవద్దనీ, బ్రిటన్ యూనివర్సిటీలో సీటు దొరకడం కష్టమనీ, యుద్ధ సమయంలో డి.పి.ఐ అనుమతి ఇవ్వడనీ, ఆయన జవాబు ఇచ్చారు.</p> <p>హైదరాబాదు పోలీసు కమీషనరు గారిని సాయం అడిగితే, ఆయన ఇవ్వలేనని చెప్పాడు. కోపరేటివ్ లైఫ్ ఇన్సూరెన్స్ సెక్రటరీని విద్యారుణం కోసం అడిగితే ఇవ్వడానికి వీలుకాదన్నాడు.</p> <p>థామస్ కుక్ కంపెనీ ఉత్తరాన్ని అబ్దుల్ హమీదు గార్కి చూపించి, సాయం చేయమని అంటే, యుద్ధకాలంలో పాసుపోర్టు దొరకదని చెప్పి, రామకృష్ణయ్యను ఆశీర్వాదించారు. లాతూర్ పోలీసు ఇన్స్పెక్టరుగారికి కుక్ కంపెనీ లెటరు చూపిస్తే, "దైవం ఇచ్చు. ప్రయత్నం చెయ్యి" అనీ, తాను కూడా సాయం చేస్తానన్నారు.</p> <p>ఇక పాసుపోర్టు మంజూరు కావాలంటే జిల్లా అధికారికి దరఖాస్తు పంపాలి. వారు హోంశాఖకు, వారు పోలీసు వారికీ, పోలీసువారు హోం డిపార్టుమెంటుకూ పంపాము. ప్రభుత్వం సిఫార్సు చేసి, బ్రిటిష్ రెసిడెంటు పంపితే, వారు పాసుపోర్టు ఇచ్చేవారు. రామకృష్ణయ్య విదేశీయాత్రకు ఇలా సన్నాహాలు మొదలు పెట్టాడు.</p>	
	Section - D (విభాగము - డి)	

12.	<p>క్రింది ప్రశ్నలలో రెండింటికీ 100 పదాలలో సమాధానాలు రాయండి.</p> <p>(II). ధూర్జటి విజయనగర సామ్రాజ్య కాలానికి చెందిన ప్రసిద్ధ తెలుగు కవి. ఆయన శ్రీకృష్ణదేవరాయల ఆస్థానంలో ఉన్న అష్టదిగ్గజ కవుల్లో ఒకరు. ఆయనకు శైవభక్తి ఎంతో ఎక్కువగా ఉండేది. ముఖ్యంగా శ్రీకాళహస్తీశ్వరుడిపై అపారమైన భక్తి కలిగి ఉండేవారు.</p>	2 X 5 = 10
-----	--	------------

	<p>ధూర్జటి శివుని మహిమను వర్ణిస్తూ అనేక కవితలు రచించారు. ఆయన రచనల్లో భక్తి భావం స్పష్టంగా కనిపిస్తుంది.</p> <p>ధూర్జటి ప్రధాన రచనలలో శ్రీకాళహస్తీశ్వర శతకం ముఖ్యమైనది. ఈ శతకంలో శివుడి గొప్పతనాన్ని ఎంతో అందంగా వర్ణించారు. మరో ముఖ్య రచన శ్రీకాళహస్తీశ్వర మహాత్యము. ఈ గ్రంథంలో శ్రీకాళహస్తీశ్వరుడి వైభవాన్ని వివరించారు. ధూర్జటి రచనలు సులభమైన తెలుగు భాషలో ఉంటాయి. ఆయన కవిత్వంలో భక్తి, నీతి, తత్వం ప్రధానంగా కనిపిస్తాయి. ప్రజలకు అర్థమయ్యేలా సరళమైన పదాలతో ఆయన రచనలు చేశారు.</p> <p>ధూర్జటి కుటుంబం శైవ సంప్రదాయానికి చెందినది. చిన్నప్పటి నుంచే ఆయనకు సాహిత్యంపై ఆసక్తి ఉండేది. ధూర్జటి కవిత్వంలో శివభక్తి ప్రధానంగా కనిపిస్తుంది. ఆయన పద్యాలు పాఠకుల హృదయాలను ఆకట్టుకుంటాయి. శ్రీకృష్ణదేవరాయలు ధూర్జటి ప్రతిభను ఎంతో మెచ్చుకున్నారు. అందువల్ల ఆయనకు రాజాస్థానంలో గౌరవం లభించింది.</p> <p>ధూర్జటి భక్తి సాహిత్యంలో ప్రముఖ కవిగా పేరు పొందారు. ఆయన రచనలు తెలుగు సాహిత్యంలో ప్రత్యేక స్థానం సంపాదించాయి. ధూర్జటి కవిత్వం భక్తి సాహిత్యానికి గొప్ప ఉదాహరణగా నిలిచింది. ఆయన పద్యాలు నేటికీ ప్రజాదరణ పొందుతున్నాయి. భక్తి మరియు నీతి బోధించే కవిగా ధూర్జటి ప్రసిద్ధి చెందారు. ఆయన కవిత్వం ఆధ్యాత్మిక భావాలతో నిండి ఉంటుంది. తెలుగు సాహిత్య చరిత్రలో ధూర్జటి పేరు చిరస్థాయిగా నిలిచిపోయింది. తెలుగు సాహిత్యానికి ఆయన చేసిన సేవలు ఎంతో గొప్పవి. ధూర్జటి మహాకవిగా తెలుగు ప్రజల హృదయాల్లో చిరస్థాయిగా నిలిచారు.</p> <p>(III). అల్లసాని పెద్దన 15వ శతాబ్దానికి చెందిన గొప్ప తెలుగు కవి. ఆయన విజయనగర సామ్రాజ్య చక్రవర్తి శ్రీకృష్ణదేవరాయల ఆస్థానంలోని అష్టదిగ్గజ కవుల్లో అగ్రగణ్యుడు. తెలుగు సాహిత్యంలో ప్రబంధ కవిత్వానికి పునాది వేసిన మహాకవిగా ఆయన ప్రసిద్ధి చెందారు. అందువల్లనే ఆయనను “ఆంధ్ర కవితా పితామహుడు” అని గౌరవంగా పిలుస్తారు.</p> <p>ప్రబంధ కవిత్వానికి ఆద్యుడు: తెలుగు సాహిత్యంలో ప్రబంధ ప్రక్రియకు గొప్ప స్థానం కల్పించిన కవి అల్లసాని పెద్దన. ఆయన రచించిన “మనుచరిత్ర” (స్వారోచిష</p>
--	---

	<p>మనుసంభవము) తెలుగు ప్రబంధ సాహిత్యంలో తొలి గొప్ప కావ్యంగా భావించబడుతుంది. ఈ కావ్యం ద్వారా తెలుగు సాహిత్యంలో ప్రబంధ కవిత్వానికి బలమైన పునాది పడింది. అందువల్ల పెద్దనను “ప్రబంధ పరమేశ్వరుడు” అని కూడా అంటారు.</p> <p>ఆయన కవిత్వానికి గుర్తింపుగా కృష్ణదేవరాయలు “ఆంధ్రకవితా పితామహుడు” అనే బిరుదును ప్రధానం చేశారు . అల్లసాని పెద్దన కవితా వర్ణనలను అల్లసాని వాని అల్లిక జిగిబిగి అని విశ్వనాథ సత్యనారాయణ ప్రశంసించారు.</p> <p>జిగి అంటే కాంతి , బిగి అంటే పటుత్వం</p> <p>వర్ణనా చాతుర్యం: పెద్దన కవిత్వంలోని ముఖ్యమైన విశేషం ఆయన వర్ణనా శైలి. ప్రకృతి సౌందర్యం, స్త్రీల రూప లావణ్యం, నగరాల వైభవం వంటి విషయాలను ఎంతో స్పష్టంగా, కళ్ళకు కట్టినట్లుగా వర్ణించగలిగారు. ముఖ్యంగా వరూధిని వర్ణనలు ఆయన కవిత్వంలోని వర్ణనా చాతుర్యానికి మంచి ఉదాహరణగా నిలుస్తాయి.</p> <p>భాషాశైలి మరియు కథావైభవం: పెద్దన రచించిన మనుచరిత్ర మార్కండేయ పురాణం ఆధారంగా రచించబడినప్పటికీ, ఆయన ఇందులో అనేక కొత్త కల్పనలను జోడించారు. ప్రవరాఖ్యుడు - వరూధిని ప్రేమకథ ఈ కావ్యంలో ప్రధాన ఆకర్షణగా నిలుస్తుంది. సంస్కృతం మరియు తెలుగు భాషలపై ఉన్న పాండిత్యంతో ఆయన మాధుర్యభరితమైన, సులభమైన శైలిలో కవిత్వాన్ని రాశారు.</p> <p>ముగింపు: అల్లసాని పెద్దన కవిత్వం తెలుగు సాహిత్యంలో ఒక కొత్త యుగానికి నాంది పలికింది. ప్రబంధ సాహిత్యానికి పునాది వేసి, తన వర్ణనా వైభవం మరియు రసపోషణతో తరువాతి తరాల కవులకు ఆదర్శంగా నిలిచారు. అందువల్ల ఆయన తెలుగు సాహిత్య చరిత్రలో చిరస్థాయిగా నిలిచిపోయారు.</p> <p>(III). శ్రీశ్రీ పూర్తి పేరు శ్రీరంగం శ్రీనివాసరావు. ఆంధ్ర సాహిత్య చరిత్రలో ఆయన అభ్యుదయ కవితా ఉద్యమానికి యుగకర్తగా ప్రసిద్ధి చెందారు. ఆయన రచించిన “మహాప్రస్థానం” కవితా సంకలనం తెలుగు సాహిత్యంలో విప్లవాత్మక మార్పులకు దారితీసింది.</p>
--	---

	<p>శ్రీశ్రీ కవిత్వంలో సామాజిక చైతన్యం, ప్రజల జీవితం ముఖ్యంగా కనిపిస్తాయి. గత చరిత్రను ఆయన కొత్త దృష్టితో విశ్లేషించాడు. సాధారణంగా చరిత్ర అంటే రాజులు, యుద్ధాలు, విజయాలు గురించి మాత్రమే చెబుతారు. కానీ శ్రీశ్రీ ఈ అభిప్రాయాన్ని వ్యతిరేకించాడు.</p> <p>ఆయన అభిప్రాయం ప్రకారం నిజమైన చరిత్రను నిర్మించిన వారు సాధారణ ప్రజలే. రైతులు, కూలీలు, కార్మికులు తమ కష్టంతో సమాజాన్ని నిర్మించారు. రాజులు నిర్మించారని చెప్పే కోటలు, రాజభవనాలు, దేవాలయాలు వాస్తవానికి కార్మికుల శ్రమ ఫలితమే. ఈ భావాన్ని తెలియజేస్తూ శ్రీశ్రీ ఇలా ప్రశ్నిస్తాడు:</p> <p>“నైనది నాగరికతలో సామాన్యుని జీవనమెట్టిది? తాజ్మహల్ నిర్మాణానికి రాళ్లు ఎత్తిన కూలీలు ఎవరు?”</p> <p>ఈ ప్రశ్నల ద్వారా చరిత్రలో కనిపించని సాధారణ ప్రజల పాత్రను ఆయన గుర్తు చేశాడు. ప్రజల చెమటతోనే దేశం అభివృద్ధి చెందిందని ఆయన వివరించాడు. రాజుల పేర్లు మాత్రమే చరిత్రలో ఉన్నప్పటికీ, వారి వెనుక ఉన్న ప్రజల శ్రమనే అసలు బలం అని చెప్పారు.</p> <p>మరోచోట శ్రీశ్రీ ఇలా అంటాడు:</p> <p>“ఏ దేశ చరిత్ర చూసినా ఏముంది గర్వకారణం? నరజాతి చరిత్ర సమస్తం పరపీడన పరాయణం.”</p> <p>ఈ మాటల ద్వారా చరిత్రలో జరిగిన అన్యాయాలను కూడా ఆయన చూపించాడు. చరిత్రలో సాధారణ ప్రజల పాత్రను గుర్తించాలి అని ఆయన అభిప్రాయపడ్డాడు.</p> <p>ఈ విధంగా శ్రీశ్రీ గత చరిత్రను ప్రజల కోణంలో విశ్లేషించాడు. చరిత్రలో రైతులు, కూలీలు, కార్మికుల శ్రమే ముఖ్యమని తెలియజేశాడు. ప్రజల శ్రమే సమాజ అభివృద్ధికి మూలం అని తన కవితల ద్వారా స్పష్టంగా వివరించాడు.</p> <p>(IV). దాశరథి తెలుగు సాహిత్యంలో ప్రముఖ ప్రగతిశీల కవి. ఆయన కవిత్వంలో పేదల పట్ల ఎంతో ప్రేమ, సానుభూతి కనిపిస్తుంది. సమాజంలో ఉన్న పేదల కష్టాలు, బాధలు ఆయనను ఎంతో బాధించాయి. అందుకే తన కవితల ద్వారా పేదల జీవితాన్ని స్పష్టంగా చిత్రించాడు.</p> <p>దాశరథి అభిప్రాయం ప్రకారం పేదలు సమాజానికి ఆధారం. రైతులు, కూలీలు, కార్మికులు తమ కష్టంతో సమాజాన్ని నిర్మిస్తున్నారు. అయినప్పటికీ వారికి సరైన గౌరవం</p>
--	---

	<p>మరియు సౌకర్యాలు లభించడం లేదు. పేదలు ఎదుర్కొనే ఆకలి, దారిద్ర్యం, అన్యాయం గురించి ఆయన తన కవితల్లో వివరించాడు.</p> <p>పేదల పరిస్థితిని తెలియజేస్తూ దాశరథి ఇలా అంటాడు:</p> <p>“ఓ నిజాము పిశాచమా!</p> <p>కానరాదు నిన్ను పోలిన రాజు మాకెన్నడూ</p> <p>తీగలను తెంపి అగ్నిలో దింపినావు</p> <p>నా తెలంగాణ కోటి రత్నాల వీణ.”</p> <p>ఈ పంక్తుల ద్వారా ప్రజలు ఎదుర్కొన్న కష్టాలను ఆయన వ్యక్తం చేశాడు. పేదలపై జరిగే అన్యాయాలను ఆయన తీవ్రంగా ఖండించాడు.</p> <p>మరోచోట దాశరథి పేదల శ్రమను గొప్పగా చూపిస్తూ ఇలా చెబుతాడు:</p> <p>“ఇటు వసంతము లేదు, హేమంతము లేదు</p> <p>గ్రీష్మ హేమంత కాల కఠోర గాని</p> <p>నా దేశములు లేవు, భూమి యంతా</p> <p>అందమైనదియు నివాసయోగ్యము.”</p> <p>ఈ పంక్తుల ద్వారా పేదల జీవితం ఎంత కష్టంగా ఉందో ఆయన తెలియజేశాడు. పేదల కష్టాలను చూసి ఆయన మనసు ఎంతో కదిలింది. సమాజంలో సమానత్వం రావాలని, పేదల జీవితాలు మెరుగుపడాలని ఆయన కోరుకున్నాడు.</p> <p>ఈ విధంగా దాశరథి పేదల పట్ల ఎంతో ప్రేమ, కరుణ, సానుభూతితో కూడిన భావాన్ని వ్యక్తపరిచాడు. ఆయన కవిత్యం ద్వారా పేదల కష్టాలను ప్రపంచానికి తెలియజేసి సమాజంలో మార్పు రావాలని కోరుకున్నాడు.</p>	
	Section - E (విభాగము - ఇ)	
13.	<p>ఏదైనా ఒకదానికి సంభాషణ రాయండి.</p> <p>(a) రఘు: రాజు! మన జీవితంలో ఆటలు ఎంతో ముఖ్యమైనవి. అవి మన శరీరానికే కాదు మనసుకూ ఉల్లాసాన్ని ఇస్తాయి.</p> <p>రాజు: అవును రఘు! నేను ప్రతిరోజూ క్రికెట్ ఆడటం ఇష్టపడతాను. అది నాకు అపారమైన ఆనందాన్ని ఇస్తుంది.</p>	1 X 6 = 6

	<p>రఘు: నాకు అయితే కబడ్డీ అంటే చాలా ఇష్టం. ఆ ఆటలో ధైర్యం, చురుకుదనం ఎక్కువగా అవసరం.</p> <p>రాజు: నిజమే. ఆటలు మనలో నాయకత్వ లక్షణాలను పెంపొందిస్తాయి. జట్టు విజయానికి ప్రతి ఒక్కరూ సహకరించడం నేర్చుకుంటాం.</p> <p>రఘు: అలాగే ఆటలు మనలో ఆత్మవిశ్వాసాన్ని పెంచుతాయి. గెలుపు, ఓటములను సమానంగా స్వీకరించే ధైర్యం కలుగుతుంది.</p> <p>రాజు: అంతేకాదు, ఆటల వల్ల శారీరక ఆరోగ్యం కూడా మెరుగుపడుతుంది. శరీరం దృఢంగా, చురుకుగా మారుతుంది.</p> <p>రఘు: నేను ప్రతిరోజూ సాయంత్రం మైదానంలో పరుగులు తీస్తూ కబడ్డీ సాధన చేస్తాను. అది నాకు ఎంతో ఉత్సాహాన్ని ఇస్తుంది.</p> <p>రాజు: నేను కూడా స్నేహితులతో కలిసి క్రికెట్ ఆడుతూ సమయాన్ని సంతోషంగా గడుపుతాను.</p> <p>రఘు: ఆటలు మనకు క్రమశిక్షణను నేర్పుతాయి. సమయపాలన కూడా అలవాటవుతుంది.</p> <p>రాజు: నిజమే రఘూ! జట్టును నడిపే కెప్టెన్ లో నాయకత్వ గుణాలు స్పష్టంగా కనిపిస్తాయి.</p> <p>రఘు: అందుకే విద్యతో పాటు ఆటలకు కూడా సమాన ప్రాధాన్యం ఇవ్వాలి.</p> <p>రాజు: అవును, ఆరోగ్యవంతమైన శరీరమే సుఖమైన జీవితానికి ఆధారం.</p> <p>రఘు: ఇక నుంచి ప్రతిరోజూ కలిసి మైదానానికి వెళ్లి మనకు నచ్చిన ఆటలు ఆడుదాం.</p> <p>రాజు: చాలా మంచి ఆలోచన రఘూ! ఆటలతో ఆరోగ్యం, ఆనందం రెండూ మనకు లభిస్తాయి.</p> <p style="text-align: center;">లేదా (OR)</p> <p>(b) అధికారులు: అందరికీ నమస్కారం! బాగున్నారా?</p> <p>గ్రామస్థులు: నమస్కారములు సార్లు. బాగున్నాము.</p> <p>అధికారులు: ఈరోజు మన గ్రామంలో పర్యావరణ పరిరక్షణ గురించి మాట్లాడటానికి వచ్చాము.</p>
--	---

	<p>గ్రామస్తులు: పర్యావరణ పరిరక్షణ అంటే ఏమిటి?</p> <p>అధికారులు: మన చుట్టు ఉన్న ప్రకృతి. చెట్లు నీరు, గాలి, జంతువులు ఇవన్నీ పర్యావరణం లోని భాగాలు. వీటిని రక్షించడమే పర్యావరణ పరిరక్షణ.</p> <p>గ్రామస్తులు: అయ్యా! మనం అసలు పర్యావరణాన్ని ఎందుకు కాపాడాలి?</p> <p>అధికారులు: పర్యావరణం పరిశుభ్రంగా ఉంటేనే మనం ఆరోగ్యంగా జీవించగలుగుతాము. చెట్లు ఉంటే వర్షాలు పడుతాయి. స్వచ్ఛమైన గాలి లభిస్తుంది.</p> <p>గ్రామస్తులు: అయ్యా! అయితే మేము చేయాలి?</p> <p>అధికారులు: కాబట్టి ప్రతిఒక్కరు చెట్లను నాటాలి. చెట్లు గాలినిస్తాయి. నీడనిస్తాయి. వర్షాలకి కారణం అవుతాయి.</p> <p>గ్రామస్తులు: మా గ్రామంలో కూడా చెట్లను పెంచే కార్యక్రమంలో మేమంతా భాగస్వాము అవుతాము.</p> <p>అధికారులు: చాలా మంచి నిర్ణయం తీసుకున్నారు. మీరంతా కలిసి పనిచేస్తే త్వరలోనే గ్రామం పచ్చగా మారబోతోంది.</p> <p>గ్రామస్తులు: మీరంతా ప్లాస్టిక్ వాడకాన్ని తగ్గించాలి అన్నారు. ఇది ఎలా సాధ్యమవుతుంది?</p> <p>అధికారులు: ప్లాస్టిక్ కవర్లు వాడటాన్ని సాధ్యమైనంత వరకు నియంత్రించాలి. వాటి స్థానంలో కాగితపు సంచులను వాడాలి.</p> <p>గ్రామస్తులు: అలాగే సార్ మేమంతా కలిసి పర్యావరణాన్ని రక్షించే ప్రయత్నం చేస్తాం.</p> <p>అధికారులు: ధన్యవాదాలు.</p>	
14.	<p>ఆంగ్లంలో ఇవ్వబడిన ఈ కింది అంశాన్ని తెలుగులోకి అనువదించండి.</p> <p>ఒక రోజు ఒక ధనవంతుడు తన కొడుకును గ్రామ పర్యటనకు తీసుకెళ్లాలని నిర్ణయించుకున్నాడు. పేద ప్రజలు ఎలా జీవిస్తారో చూపించి, తన సంపదకు కృతజ్ఞతా భావం కలిగించాలని ఆ ధనికుడు భావించాడు. చాలా పేద కుటుంబం ఉన్న ఒక పొలంలో వారు రెండు రోజులు గడిపారు. ఇంటికి తిరిగి వస్తున్నప్పుడు, ధనవంతుడు</p>	1 X 6 = 6

	<p>తన కొడుకును ఇలా అడిగాడు, "ఈ పేద కుటుంబంతో మన ప్రయాణం ఎలా ఉంది? నువ్వు ఏమి నేర్చుకున్నావు?"</p> <p>కొడుకు ఇలా సమాధానం చెప్పాడు: "మనకు సేవ చేయడానికి మన దగ్గర సేవకులు ఉన్నారు, కానీ వారు ఇతరులకు సేవ చేస్తారు. మన దగ్గర ఒక్కరే దేవుడు, కానీ వారి దగ్గర నలుగురు దేవుళ్ళు ఉన్నారు. మన తోటలలో మనకు దిగుమతి చేసుకున్న దీపాలు ఉన్నాయి, కానీ వారి దగ్గర రాత్రిళ్ళు నక్షత్రాలు ఉన్నాయి. మనం మన ఆహారాన్ని కొనుక్కుంటాం, కానీ వారు తమ ఆహారాన్ని పండించుకుంటారు. మన తోటలో మనకు పెద్ద ఈత కొలను ఉంది, కానీ వారి దగ్గర అంతం లేని వాగు ఉంది. మనల్ని కాపాడుకోవడానికి మనకు పెద్ద పెద్ద గోడలు ఉన్నాయి, కానీ వారిని కాపాడటానికి వారి దగ్గర స్నేహితులు ఉన్నారు."</p> <p>చివరగా కొడుకు ఇలా జోడించాడు "మనం ఎంత పేదవాళ్ళమో నాకు చూపించినందుకు ధన్యవాదాలు నాన్న."</p>	
--	---	--